

การศึกษาความคาดหวังของผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร

Expectation of Visitor to the Textile Museum, Narasuan University

วรรณชลี กุลศรีไชย¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาความคาดหวังของผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร ต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ผ้าในด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) และด้านความสะดวกในการเข้าถึง (Accessibility)

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา บุคลากรของมหาวิทยาลัยนเรศวร นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 500 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปแบบ SPSS เพื่อวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าความถี่ และการจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานพบว่า ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ยต่ำกว่า 20 ปี มีสถานภาพโสด อาชีพส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษารายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาท ระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผู้เข้ามาเยี่ยมชมส่วนใหญ่ทราบข่าวพิพิธภัณฑ์ผ้าจากการมาศึกษาดูงานหรือทัศนศึกษา ซึ่งไม่เคยเข้าเยี่ยมชมมาก่อน และส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่า หน้าที่หลักของพิพิธภัณฑ์ผ้า คือ เป็นสถานที่ให้ข้อมูลความรู้ทางวิชาการและให้การศึกษาเกี่ยวกับผ้าทอของประเทศไทย

2. ผลการวิเคราะห์ความคาดหวังของผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร มีข้อค้นพบดังนี้

ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ของพิพิธภัณฑ์ผ้าที่คาดหวังพบว่า ผู้เข้ามาเยี่ยมชมส่วนใหญ่ต้องการรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑ์ผ้าเป็นแบบศิลปะท้องถิ่น ส่วนใหญ่ต้องการให้พิพิธภัณฑ์ผ้าจัดแสดงผ้าโบราณทั่วประเทศ ต้องการวิธีการนำเสนอวัตถุสิ่งของที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ 3 อันดับ ได้แก่ วิธีการจัดแสดงในตู้กระจก จัดฉากขนาดเท่าจริงประกอบวัตถุที่จัดแสดง และต้องการฉายภาพ หรือใช้จอภาพแสดงวัตถุ ต้องการนำเสนอเนื้อหาและคำบรรยาย 3 อันดับ ได้แก่ มีเจ้าหน้าที่นำชม บรรยาย และสาธิต ใช้ป้าย และบอร์ดบรรยาย และใช้จอภาพ (คอมพิวเตอร์) ในการบรรยาย กิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ผ้าที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมสนใจ 3 อันดับ ได้แก่ นิทรรศการหมุนเวียน จากพิพิธภัณฑ์อื่น นิทรรศการตามเทศกาลหรือช่วงเวลาและการจัดบรรยาย อบรมวิชาการ ตามลำดับ

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ของพิพิธภัณฑ์ผ้าที่คาดหวังพบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านอาคารสถานที่ ที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้าต้องการ 5 อันดับ ได้แก่ การจัดสวนและบริเวณพักผ่อนที่ร่มรื่นสวยงาม มีเก้าอี้หรือจุดพักผ่อนที่เพียงพอ มีห้องน้ำที่สะอาด เพียงพอ สถานที่จอดรถสะดวกสบายปลอดภัยและเพียงพอ และมีบริการตู้น้ำดื่มสาธารณะ สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านกิจกรรมที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้าต้องการ 5 อันดับ ได้แก่ มีห้องสมุดที่รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผ้าหรือเนื้อหาที่จัดแสดง มีเจ้าหน้าที่มีความชำนาญบริการนำชมและให้ข้อมูล มีเอกสารและหนังสือเกี่ยวกับเนื้อหาที่จัดแสดงจำหน่าย มีของที่ระลึกที่เกี่ยวกับเนื้อหาที่จัดแสดงจำหน่าย และมีห้องสารสนเทศช่วยการค้นคว้าวิจัย

¹ เจ้าหน้าที่ประจำงานพิพิธภัณฑ์ สถานอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร

ด้านความสะดวกในการเข้าถึง (Accessibility) ของพิพิธภัณฑ์ผ้าที่คาดหวัง พบว่า ผู้เข้ามาเยี่ยมชมส่วนใหญ่มีปัจจัยที่ทำให้เดินทางไปถึงพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวรได้ง่ายและสะดวก 3 อันดับ ได้แก่ ประตูทางเข้าเด่น มีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมชัดเจน มีป้ายทางเข้าชัดเจน และป้ายบอกทางเป็นระยะๆ มีจุดที่ตั้งในแผนที่การท่องเที่ยว

สื่อที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมจะได้รับข่าวสารจากพิพิธภัณฑ์ผ้าได้ดีที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต หนังสือนำเที่ยว และป้ายโฆษณาระหว่างเส้นทางการท่องเที่ยว ผู้เข้ามาเยี่ยมชมส่วนใหญ่พอใจที่จะเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ผ้าในวันหยุด เสาร์ – อาทิตย์ ช่วงเวลา 08.00 – 12.00 น.

ABSTRACT

The objective of this research is to study an expectation of visitor to Textile museum management in attraction, amenity, and accessibility.

This research is a quantitative research which has used 500 accidental sampling people in group of students, university staffs, and Thai and foreign tourists to answer some questionnaires. All the raw collecting data from sampling people are broken down by percentage, frequency value, and priorities of the data using SPSS software.

This research obviously shows two consequences as the following;

1. Analyzing from basic physical data reveals that the majority visitors of the Textile museum are female students from either secondary or vocational school who are single, average ages under 20 years old, and having average income under 5,000 baht. Most of them have known the museum from excursion which is their first visit. They understand and realize that the Textile museum has a main objective in being a resource of knowledge and learning center about fabric in Thailand.

2. Analyzing from expectation of visitors reveal as the following;

a. In museum attraction, visitors expected to see museum building in local architectural style and ancient textiles exhibition from throughout the country. They also look forward to see presentation in three ways as in the following;

i. Exhibited in glass protection case.

ii. Exhibited in an actual size mock up.

iii. Used multimedia for presentation.

In additional, they want to receive some information from docent, sign, and multimedia presentation. There are many activities which are attracted to visitors but the first three most attracted are current exhibition, event exhibition, and academic lecture training.

b. In museum amenity, visitors expected to have some beautiful and comfortable park, clean restrooms, safety parking spaces, free drinking water, and rest area where they can sit back and relax. Moreover, there are some activity amenities that visitors also look forward to see such as library or resource center, docents, information booklet, souvenir shop, and research information room.

c. In museum accessibility, visitors can easily go to the museum from the university main entrance that has an outstanding architectural style. It is indicated in tourist information map and has some clearly signs along the main road. All information about the museum can be easily found in an internet, tourist booklet, brochure, and folder, and advertising sign along the tourism route. The majority visitors are willing to see the museum on weekend between 08:00 am to 12:00 pm.

อาคารพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทนำ

พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นโครงการที่จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2542 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเทิดพระเกียรติครบรอบราชาภิเษกสมรส 50 ปี ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในปี พ.ศ. 2543 เพื่อร่วมฉลองครบรอบ 10 ปี การสถาปนามหาวิทยาลัยนเรศวร รวมถึงเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารทางวิชาการด้านผ้าต่างๆ สะสมไว้ในรูปพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งพัฒนาความรู้ ความเข้าใจและซาบซึ้งในความเป็นไทยแก่นิสิต อาจารย์และประชาชนทั่วไป ซึ่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธภัณฑ์ผ้า ในวันที่ 1 ธันวาคม 2542

ต่อมาในปี พ.ศ. 2543 มหาวิทยาลัยนเรศวรได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เนื่องจากได้พิจารณาถึงศักยภาพ และความสำคัญของโครงการพิพิธภัณฑ์ผ้าแล้วเห็นว่าเป็นโครงการที่ก่อให้เกิดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวและเป็นโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวใหม่ เพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเดิมภายในตัวเมืองพิษณุโลก รวมทั้งเป็นการขยายเครือข่ายโครงการจิตรดายอีกทางหนึ่งจึงได้สนับสนุนงบประมาณ จำนวน 10 ล้านบาท เพื่อดำเนินการพัฒนาปรับปรุงอาคารพิพิธภัณฑ์ผ้า ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้า จำนวน 10 ร้าน เป็นผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้าย ผ้าไหม ซึ่งเกิดจากทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งชุมชนของภูมิภาคต่างๆ ในประเทศ นอกจากนี้ได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ชีวิต จำนวน 9 หลัง เพื่อเป็นศูนย์กลางการสาธิต และจัดแสดงกระบวนการผลิตผ้าฝ้ายแบบครบวงจร เพื่อเปิดโอกาสให้นิสิต อาจารย์ บุคลากรและประชาชนทั่วไปได้เกิดการเรียนรู้และซาบซึ้งในภูมิปัญญาไทยเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในภาคเหนือตอนล่าง แต่จากการดำเนินงาน

มาจนถึงปัจจุบัน พิพิธภัณฑ์ผ้ามีจำนวนผู้เข้ามาเยี่ยมชมในปี พ.ศ. 2552 จำนวน 5,086 คน และในช่วงเดือนมกราคมถึงสิงหาคม พ.ศ. 2553 มีจำนวน 2,359 คน (รายงานสถิติผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า) ซึ่งถือว่าจำนวนผู้เข้ามาเยี่ยมชมลดน้อยลง ทั้งนี้อาจจะเกิดจากสาเหตุหลายประการดังที่มีผู้ให้ความเห็นไว้ต่อไปนี้

บทสำรวจพิพิธภัณฑ์ไทยในฐานะแหล่งเรียนรู้ (सानปฏิรูป, 2541, หน้า 10) ได้แสดงผลการสำรวจไว้ว่า “ประชาชนเห็นว่าพิพิธภัณฑ์แห่งชาติมีปัญหาในด้านการบริหารจัดการ ลักษณะการจัดแสดงที่ไม่น่าสนใจ จำเจ การจัดกิจกรรมหมุนเวียนน้อย เวลาเปิดในการเข้าชมไม่สะดวกต่อผู้ชมการให้ข้อมูลความรู้ที่สามารถศึกษาด้วยตนเองมีน้อยและไม่อิสระพอ”

ประภัสสร โปธิ์ศรีทอง (2544, หน้า 69) ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง “มองปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ไทยก่อนก้าวไปข้างหน้า” ในเอกสารการสัมมนาพิพิธภัณฑ์ไทยในศตวรรษใหม่ ว่า “...พิพิธภัณฑ์ไทยหลายแห่งในปัจจุบันเกิดขึ้นโดยขาดปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน และพัฒนา... พิพิธภัณฑ์จำนวนไม่น้อยมีบทบาทเป็นเพียงสถานที่จัดแสดงสิ่งของ และบางส่วนที่ยังไม่พร้อมที่จะให้บริการแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง... ปัญหาที่พิพิธภัณฑ์ไทยหลายแห่งเผชิญอยู่ คือ การขาดแคลนเงินทุนสนับสนุนที่พอเพียง การขาดบุคลากร และขาดการพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ...”

นายมนัส แก้วบุชา และคณะ (2542, หน้า 36) ได้กล่าวถึงปัญหาของพิพิธภัณฑ์ว่า “...ไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑ์ของรัฐ ของเอกชน หรือของท้องถิ่นในประเทศไทย มักประสบปัญหาคล้ายคลึงกัน คือ ปัญหาเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ที่หยุดนิ่ง (Dead Museum) เนื่องจากขาดความเคลื่อนไหวในกิจกรรมที่จะสร้างความแปลกใหม่ และความเข้าใจในงานพิพิธภัณฑ์ให้กับผู้ชม...”

ดังนั้น เพื่อให้พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับการพัฒนาตามกระแสของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน คือ การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมพร้อมทั้งเสริมสร้างเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์(Creative Economy) ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าชมหรือนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาความคาดหวังของผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ผ้าต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร ต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ผ้าในด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร ต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ผ้าในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)
3. เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร ต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ผ้าในด้านการเข้าถึง (Accessibility)

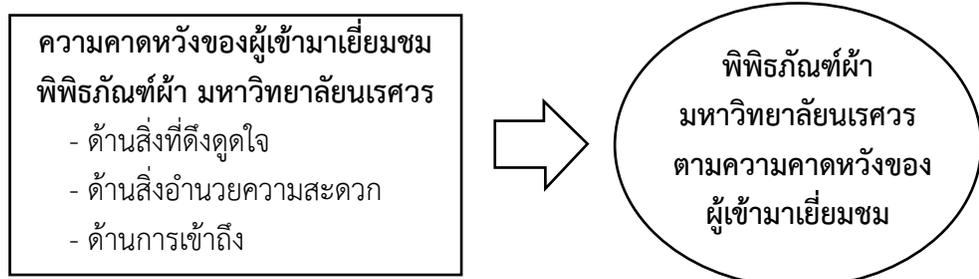
ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความคาดหวังของผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า ต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ผ้าที่พึงประสงค์ใน 3 ด้าน คือ

- 1.1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)
- 1.2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)
- 1.3. ด้านการเข้าถึง (Accessibility)

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน นิสิต นักศึกษา บุคลากรของมหาวิทยาลัยนเรศวร นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติที่เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 500 คน

กรอบแนวความคิด

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความคาดหวังของผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร ต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ผ้าที่พึงประสงค์ใน 3 ด้าน คือ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) และด้านการเข้าถึง (Accessibility) เพื่อทราบถึงความคาดหวังของผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร และสามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานไปพัฒนาปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ผ้าให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ามาเยี่ยมชม

โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งข้อมูลออกเป็น 2 แหล่ง คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้มาจากการเก็บแบบสอบถามจากผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร ในระหว่างเดือน 500 คน
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้มาจากการค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร จุลสาร เอกสารการอบรมและสัมมนา และเอกสารวิชาการต่างๆ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา บุคลากรของมหาวิทยาลัยนเรศวร นักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 500 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) ขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำมาเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการพัฒนาเป็นแบบสอบถามศึกษาความคาดหวังของผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 500 ชุด แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้ การศึกษา และคำถามที่เกี่ยวข้องกับผู้ตอบแบบสอบถามกับพิพิธภัณฑ์ผ้า คือ ทราบข่าวกับพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร จากสื่อใด และเคยเข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังของผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจที่ท่านต้องการให้มีในพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้แก่ รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑ์ผ้า การจัดแสดงผ้า วิธีการนำเสนอวัสดุสิ่งของที่จัดแสดง วิธีการนำเสนอเนื้อหา และคำบรรยาย และกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ผ้าที่ผู้ตอบแบบสอบถามสนใจ เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้มีในพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านอาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านกิจกรรม เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) และแบบจัดอันดับ (Ranking Question)

3. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงของพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ปัจจัยที่ทำให้เดินทางไปถึงพิพิธภัณฑ์ผ้าได้ง่ายและสะดวก สื่อที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะได้รับข่าวสารจากพิพิธภัณฑ์ผ้าที่ดีที่สุด ช่วงเวลาที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะเข้ามาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ผ้ามากที่สุด และช่วงเวลาที่ผู้ตอบแบบสอบถามพอใจที่จะเข้ามาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ผ้ามากที่สุด เป็นแบบสำรวจรายการ

(Check List) และแบบจัดอันดับ (Ranking Question)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการตรวจสอบ

1. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้ทำการรวบรวมและค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ และอินเทอร์เน็ต

2. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้ทำการรวบรวมแบบสอบถามจำนวน 500 ชุด โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ด้วยวิธีการถาม - ตอบ

3. การตรวจสอบแบบสอบถาม โดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และนำมาแก้ไขแล้วทำการทดสอบแบบสอบถาม (Per-test) จำนวน 10 ชุด นำมาแก้ไขอีกครั้ง เพื่อให้ได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาคัดแยกความสมบูรณ์

2. นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์คือ โปรแกรม SPSS for Window แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของตารางตามหัวข้อที่กำหนดไว้ และบรรยายเป็นความเรียง ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลระดับกลุ่มชั้น (Nominal Scale) ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติในรูปของความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) โดยนำเสนอเป็นตาราง ประกอบคำบรรยายและอภิปรายผล

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังของผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจที่ท่านต้องการให้มีในพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลระดับกลุ่มชั้น (Nominal Scale) ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติในรูปของความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) โดยนำเสนอเป็นตาราง ประกอบคำบรรยายและอภิปรายผล

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้มีในพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลระดับกลุ่มชั้น (Nominal Scale) และเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูล (Ordering Scale) ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติในรูปของความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) โดยนำเสนอเป็นตาราง ประกอบคำบรรยายและอภิปรายผล

3. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร ของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลระดับกลุ่มชั้น (Nominal Scale) และเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูล (Ordering Scale) ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติในรูปของความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage) โดยนำเสนอเป็นตาราง ประกอบคำบรรยายและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 500 คน พบว่าผู้เข้ามาเยี่ยมชมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ยต่ำกว่า 20 ปี มีสถานภาพโสด อาชีพส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษารายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาท ระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผู้เข้ามาเยี่ยมชมส่วนใหญ่ทราบข่าวพิพิธภัณฑ์ผ้าจากการมาศึกษาดูงาน หรือทัศนศึกษา ซึ่งไม่เคยเข้าเยี่ยมชมมาก่อน และส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่า หน้าที่หลักของพิพิธภัณฑ์ผ้า คือ เป็นสถานที่ให้ข้อมูลความรู้ทางวิชาการและให้การศึกษาเกี่ยวกับผ้าทอของประเทศไทย

2. ความคาดหวังของผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร

2.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ของพิพิธภัณฑ์ผ้า

ผู้เข้ามาเยี่ยมชมส่วนใหญ่ต้องการรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑ์ผ้าเป็นแบบศิลปะท้องถิ่น ส่วนใหญ่ต้องการให้พิพิธภัณฑ์ผ้าจัดแสดงผ้าโบราณทั่วประเทศ ต้องการวิธีการนำเสนอวัตถุสิ่งของที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ 3 อันดับ ได้แก่ วิธีการจัดแสดงในตู้กระจก จัดฉากขนาดเท่าจริงประกอบวัตถุที่จัดแสดง และต้องการฉายภาพหรือใช้จอภาพแสดงวัตถุ ต้องการนำเสนอเนื้อหาและคำบรรยาย 3 อันดับ ได้แก่ มีเจ้าหน้าที่นำชม บรรยาย และสาธิตใช้ป้าย และบอร์ดบรรยาย และใช้จอภาพ (คอมพิวเตอร์) ในการบรรยาย กิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ผ้าที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมสนใจ 3 อันดับ ได้แก่ นิทรรศการหมุนเวียนจากพิพิธภัณฑ์อื่น นิทรรศการตามเทศกาลหรือช่วงเวลา และการจัดบรรยายอบรมวิชาการ ตามลำดับ

2.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)

ของพิพิธภัณฑ์ผ้า

สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านอาคารสถานที่ ที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้าต้องการ 5 อันดับ ได้แก่ การจัดสวน และบริเวณพักผ่อนที่ร่มรื่นสวยงาม มีเก้าอี้หรือจุดพักผ่อนที่เพียงพอ มีห้องน้ำที่สะอาด เพียงพอ สถานที่จอดรถสะดวก สบายปลอดภัยและเพียงพอ และมีบริการตู้น้ำดื่มสาธารณะ

สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านกิจกรรม ที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้าต้องการ 5 อันดับ ได้แก่ มีห้องสมุดที่รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผ้าหรือเนื้อหาที่จัดแสดง มีเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญบริการนำชมและให้ข้อมูลมีเอกสารและหนังสือ เกี่ยวกับเนื้อหาที่จัดแสดงจำหน่าย มีของที่ระลึกที่เกี่ยวกับเนื้อหาที่จัดแสดงจำหน่าย และมีห้องสารสนเทศช่วยในการศึกษาค้นคว้าวิจัย

2.3 ด้านความสะดวกในการเข้าถึง(Accessibility)

ของพิพิธภัณฑ์ผ้า

ผู้เข้ามาเยี่ยมชมส่วนใหญ่มีปัจจัยที่ทำให้เดินทางไปถึง พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวรได้ง่ายและสะดวก 3 อันดับ ได้แก่ ประตูทางเข้าเด่น มีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมชัดเจน มีป้ายทางเข้าชัดเจนและป้ายบอกทางเป็นระยะๆ มีจุดที่ตั้งในแผนที่การท่องเที่ยว สื่อที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมจะได้รับข่าวสารจากพิพิธภัณฑ์ผ้าได้ดีที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต หนังสือแนะนำ และป้ายโฆษณา ระหว่างเส้นทางการท่องเที่ยว ผู้เข้ามาเยี่ยมชมส่วนใหญ่พอใจที่จะเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ผ้าในวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ ช่วงเวลา 08.00 – 12.00 น.

การอภิปรายผล

การศึกษาเรื่องความคาดหวังของผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร ผู้ศึกษาได้นำผลสรุปที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิมา อภิปรายร่วมกับข้อมูลทางเอกสารซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ โดย อภิปรายตามหัวข้อของวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

พบว่า ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่เพศหญิงมีการเดินทางมากขึ้นและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เพศหญิงสนใจ ซึ่งเป็นความคิดและบทบาททางสังคมยุคปัจจุบัน ที่เพศหญิงไม่ได้อยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือนแต่เพียงอย่างเดียว และช่วงอายุของผู้เข้ามาเยี่ยมชมส่วนใหญ่ต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งเป็นวัยที่กำลังศึกษาเล่าเรียน เป็นช่วงวัยที่มีความต้องการอยากรู้อยากเห็น และแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ให้กับชีวิต และมีสถานภาพโสด ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นนักเรียนนักศึกษา ซึ่งจะเห็นว่าอาชีพและความรับผิดชอบมีความจำกัดด้านเวลา แต่ก็ไม่ได้ทำให้นักเรียนนักศึกษาขาดโอกาสทางการท่องเที่ยวหรือศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับผ้า ผู้เข้ามาเยี่ยมชมส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับไม่สูงมาก แต่ก็สามารถมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้าได้ ระดับการศึกษาของผู้เข้ามาเยี่ยมชมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพซึ่งก็เป็นระดับการศึกษาของคนส่วนใหญ่ในประเทศ ผู้เข้ามาเยี่ยมชมส่วนใหญ่ทราบข่าวพิพิธภัณฑ์ผ้าจากการมาศึกษาดูงานหรือทัศนศึกษาซึ่งไม่เคยเข้าเยี่ยมชมมาก่อน และส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่าหน้าที่หลักของพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร คือ เป็นสถานที่ให้ข้อมูลความรู้ทางวิชาการและให้การศึกษาเกี่ยวกับผ้าทอของประเทศไทย ซึ่งก็ตรงกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร

รูปที่ 1 คณะครูและนักเรียน
โรงเรียนตากพิทยาคมจังหวัดตาก
ที่มา : ปราง ปิงเมืองเหล็ก, 10 สิงหาคม 2554

2. ความคาดหวังของผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร

2.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ของพิพิธภัณฑ์ผ้า

2.1.1 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑ์ผ้าที่คาดหวัง

สิ่งดึงดูดใจทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวประเภทพิพิธภัณฑ์ที่นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้ได้ จากการมองเห็นแต่เพียงภายนอกและสามารถชักจูงใจให้นักท่องเที่ยวสนใจหรือไม่สนใจที่จะเข้ามาชมได้อย่างหนึ่ง คือ ลักษณะของอาคารพิพิธภัณฑ์ หรือรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑ์ดังที่ นิคม มุสิกคามะ (2536, หน้า 126) ให้ความเห็นว่า สิ่งที่จะดึงดูดใจประชาชนให้เข้ามาชมพิพิธภัณฑ์นั้น ความสวยงามของอาคารก็เป็นสิ่งสำคัญ

จากการเก็บข้อมูลพบว่า รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑ์ผ้าที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมให้ความสนใจและคาดหวัง คือ อาคารพิพิธภัณฑ์ที่มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมแบบศิลปะท้องถิ่น ซึ่งหมายถึง อาคารพิพิธภัณฑ์ผ้าควรมีลักษณะเด่นของสถาปัตยกรรมแบบท้องถิ่น หรือมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ผลการศึกษาดังกล่าวได้สอดคล้องกับความคิดเรื่องรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑ์ ของสุจิตต์ วงษ์เทศ (2527, หน้า 52-61) ที่ว่า พิพิธภัณฑ์ ควรมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น ไม่ควรมีรูปแบบเดียวทั่วประเทศ เช่นเดียวกับพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดของกรมศิลปากร ซึ่งมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ออกแบบมาจากส่วนกลาง ขาดลักษณะทางศิลปะท้องถิ่น ทำให้ผู้คนส่วนใหญ่เบื่อ และไม่สร้างความน่าสนใจ

2.1.2 การจัดแสดงผ้าที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร

การจัดแสดงผ้าที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้าต้องการคือ การจัดแสดงผ้าโบราณทั่วประเทศ ซึ่งจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ผ้าที่ว่า เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารทางวิชาการด้านผ้าต่างๆ สะสมไว้ในรูปพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งพัฒนาความรู้ ความเข้าใจและความซาบซึ้งในความเป็นไทย

2.1.3 วิธีการนำเสนอวัตถุสิ่งของที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ผ้า

นิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ต่างกับนิทรรศการทั่วไป คือ ต้องเน้นความสำคัญที่วัตถุ ส่วนคำบรรยายหรือส่วนประกอบ อย่างอื่นเป็นเพียงองค์ประกอบที่ช่วยให้วัตถุที่จัดแสดงมีความหมายสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ วิธีการนำเสนอวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ จึงนับเป็นสิ่งที่สร้างความน่าสนใจ

รูปที่ 2 ห้องพิพิธภัณฑ์ผ้าไทยครั้ง
ที่มา: วรณชลี กุลศรีไชย, 10 มิถุนายน 2554

ให้แก่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมเป็นอย่างมาก จะเห็นว่าผู้เชี่ยวชาญหลายท่านได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นของ การนำเสนอวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ปัจจุบันที่ไม่น่าสนใจ ทำให้ผู้เข้ามาชมเกิดความเบื่อหน่าย และไม่อยากจะกลับมาอีก

การจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์มีอยู่หลายแบบ แต่โดยหลักการพื้นฐาน (Basic Principles) การจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ทุกประเภทยึดถือหลักการเดียวกัน แต่เทคนิคในการจัดแสดงแตกต่างกันออกไป ตามประเภทของวัตถุ ดังเช่นที่ ราเชน อินทวงศ์และอภิชาติ สิงห์สุริยะกุล (2532 หน้า 375) ได้ให้ตัวอย่างไว้ว่า พิพิธภัณฑ์ศิลป์ย่อมใช้เทคนิคในการใช้สีพื้นและการจัดแสงเพื่อส่งเสริมความงามของศิลปวัตถุ ส่วนพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ต้องใช้เทคนิคการจัดแสดงที่จะให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวของวัตถุและต้องมีคำบรรยายแผนที่ ภาพถ่าย ภาพวาด และอื่นๆ เป็นองค์ประกอบ

ในการศึกษานี้ได้กำหนดวิธีการนำเสนอวัตถุที่จัดแสดงอยู่ 4 วิธี ให้ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้าเลือกเรียงลำดับความต้องการ 3 อันดับ คือ จัดแสดงในตู้กระจก, จัดฉากขนาดเท่าจริงประกอบวัตถุที่จัดแสดง, ฉายภาพ หรือใช้จอภาพแสดงวัตถุ และจัดแสดงวัตถุที่จำลองมา สามารถจับและทดลองสิ่งของที่จัดแสดงได้

จากการศึกษาพบว่า ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้าส่วนใหญ่ต้องการวิธีการนำเสนอวัตถุสิ่งของที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ 3 อันดับ คือ แบบจัดแสดงในตู้กระจก, จัดฉากขนาดเท่าจริงประกอบวัตถุที่จัดแสดง และฉายภาพ หรือใช้จอภาพแสดงวัตถุ แสดงให้เห็นว่าผู้เข้ามาเยี่ยมชม

เห็นความสำคัญของผ้าโบราณที่นำมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ โดยยึดหลักความปลอดภัยของวัตถุหากปล่อยให้คนจับต้องผ้ามาก อาจทำให้เกิดการชำรุด เสียหายและถูกโจรกรรมได้ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ จิรา จงกลม, ม.ป.ป. ที่ว่าการจัดแสดงวัตถุของพิพิธภัณฑ์แต่ละประเภทอาจใช้

เทคนิคการจัดแสดงแตกต่างกัน แต่โดยหลักการที่เป็นพื้นฐานแล้ว มีหลักการอย่างเดียวกัน คือ แบบหลักการพื้นฐาน (Basic Principles) ส่วนการจัดฉากขนาดเท่าของจริงประกอบวัตถุที่จัดแสดง พร้อมทั้งฉายภาพ หรือใช้จอภาพแสดงวัตถุ ซึ่งเป็นอีกเทคนิคหนึ่งที่จะทำให้ผู้เข้ามาเยี่ยมชมเกิดความประทับใจ ความเพลิดเพลิน ความชื่นชม และเห็นความสำคัญของวัตถุที่จัดแสดง เกิดการยอมรับว่าผ้าโบราณเป็นวัตถุที่พิพิธภัณฑ์รวบรวม สงวนรักษานั้นมีคุณค่าแก่การคุ้มครองรักษาให้คงอยู่ตลอดไป

2.1.4 วิธีการนำเสนอเนื้อหาและคำบรรยายในพิพิธภัณฑ์ผ้า

การนำเสนอเนื้อหาและคำบรรยาย หรือการให้เรื่องราวความรู้เกี่ยวกับวัตถุที่จัดแสดงและองค์ประกอบที่มีความหมายความสำคัญ จะต้องมีคำบรรยาย และการใช้คำบรรยายอย่างไร ใช้เทคนิคอะไรนั้นก็อยู่ที่ความเหมาะสมและเรื่องที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์

ในการศึกษานี้ได้กำหนดวิธีการนำเสนอเนื้อหาและคำบรรยายอยู่ 5 วิธี ให้ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้าเลือกเรียงลำดับความต้องการ 3 อันดับ คือ ใช้ป้าย และบอร์ดบรรยาย ใช้จอภาพ (คอมพิวเตอร์) ในการบรรยาย ใช้เสียงที่บันทึกไว้ในการบรรยาย มีเจ้าหน้าที่นำชม บรรยายและสาธิต และใช้แผงควบคุมแบบปุ่มกดเพื่อดูหรือฟังคำบรรยายด้วยตนเอง

จากการศึกษาพบว่า ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้าส่วนใหญ่ต้องการวิธีการนำเสนอเนื้อหาและคำบรรยายแบบให้มีเจ้าหน้าที่นำชม บรรยายและสาธิต จะเห็นได้ว่าผู้เข้ามาเยี่ยมชม

ชมพิพิธภัณฑ์ผ้าคล้ายกับการมีมัคคุเทศก์ในแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ ดังนั้นการจัดเจ้าหน้าที่นำชมในพิพิธภัณฑ์ผ้าจึงมีความสำคัญ ดังที่ จิรา จงกล (2532 หน้า 27) ได้กล่าวถึงเจ้าหน้าที่นำชมว่า เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ ควรเป็นผู้ที่มีคุณวุฒิในสาขาวิชาการพิพิธภัณฑ์ เช่น พิพิธภัณฑ์ศิลปะ ก็ควรมีปริญญาทางศิลปะ และได้วุฒิทางการศึกษาด้วย นอกจากนี้จะต้องมีคุณสมบัติพิเศษอีกบางประการหนึ่งที่สำคัญก็คือ จะต้องเป็นคนรักการสอน กระตือรือร้น ชื่นแข็ง เป็นคนรักเด็ก อารมณ์ดี รื่นเริงแจ่มใส สามารถตอบคำถามที่ซ้ำๆ กันได้โดยไม่เบื่อหน่าย มีความสามารถในการพูด มีอารมณ์ขันและมีวิธีการที่ล่อหรือจูงใจ

การนำเสนอโดยมีเจ้าหน้าที่ สามารถสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เข้าชมได้ ดังที่ Pitman (1981 หน้า 148- 186) ได้กล่าวไว้ว่า เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ สามารถเสริมสร้างการเรียนรู้ของผู้เข้าชมได้อย่างดีโดยการนำเสนอและบรรยายและตั้งคำถามจะเป็นสิ่งกระตุ้นความสนใจ จะช่วยให้ผู้เข้าชมได้คิดและชมนิทรรศการอย่างตั้งใจมากขึ้น

ส่วนการใช้ป้าย และบอร์ดบรรยาย และใช้จอภาพ (คอมพิวเตอร์) ในการบรรยายแทนเจ้าหน้าที่ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการหรือผู้เข้าชมเยี่ยมชมต้องการความเป็นส่วนตัว การให้เรื่องราวความรู้เกี่ยวกับวัตถุที่จัดแสดง องค์ประกอบวัตถุที่มีความหมายสำคัญ โดยใช้เทคนิคอื่นแทนเจ้าหน้าที่ก็ถือว่าสำคัญ และเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถทดแทนได้

2.1.5 กิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ผ้าที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมสนใจ กิจกรรมถือว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญของพิพิธภัณฑ์ที่จะต้องจัดขึ้น กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์มีอยู่หลายประเภท แต่ในการศึกษาครั้งนี้ กิจกรรมที่กำหนดไว้ให้ผู้เข้ามาเยี่ยมชมเลือกตอบ มี 4 กิจกรรม คือ นิทรรศการหมุนเวียนจากพิพิธภัณฑ์อื่น การจัดบรรยาย อบรมวิชาการ นิทรรศการตามเทศกาล หรือช่วงเวลาสำคัญและกิจกรรมที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ผ้าของท้องถิ่นหรือกลุ่มชาติพันธุ์

จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมสนใจต้องการให้จัดขึ้นในพิพิธภัณฑ์ผ้า 3 อันดับได้แก่ นิทรรศการหมุนเวียนจากพิพิธภัณฑ์อื่น นิทรรศการตามเทศกาลหรือช่วงเวลา และการจัดบรรยาย อบรมวิชาการ

จะเห็นว่ากิจกรรมที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมเลือกเป็นอันดับหนึ่ง เป็นการจัดนิทรรศการหมุนเวียนจากพิพิธภัณฑ์อื่นหรือท้องถิ่นอื่นมาจัดแสดง ซึ่งปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ควรจะมีการสร้างเครือข่ายกับพิพิธภัณฑ์อื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ดังที่ ศรีศักร วัลลิโภดม (2544, หน้า 123) กล่าวถึงพิพิธภัณฑ์ว่า พิพิธภัณฑ์ไม่ควรจำกัดอยู่เฉพาะการดูแลเรื่องราวของท้องถิ่นแต่เพียงสิ่งของที่อยู่ในอาคารพิพิธภัณฑ์เท่านั้น ควรขยายไปยังสถานที่ต่างๆ เพราะสิ่งนี้คือ วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นและผู้เข้าชมหรือนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่นิยมที่จะมาท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลวันหยุด ถ้าหากพิพิธภัณฑ์ได้จัดนิทรรศการที่มีเรื่องราวหรือเนื้อหาที่สอดคล้องกับเทศกาลนั้นๆ หรือเหตุการณ์ในช่วงเวลา และได้จัดให้มีบรรยายหรืออบรมวิชาการเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ก็จะเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

รูปที่ 3 ห้องนิทรรศการหมุนเวียน 2

ที่มา : สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2554, จาก

<http://www.msccs.nu.ac.th/webmsccs/index.php?name=news&file=readnews&id=318>

2.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)

ของพิพิธภัณฑ์ผ้า

2.2.1 สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านอาคารสถานที่

ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ต่างๆ ได้พยายามพัฒนาบริการความสะดวกสบายแก่ผู้เข้ามาเยี่ยมชม สร้างบรรยากาศให้ผู้เข้าชมรู้สึกว่าได้บริการต้อนรับ มีความสบายกายสบายใจ เพลิดเพลินอยู่ตลอดเวลา มีห้องจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม ร้านจำหน่ายหนังสือ และของที่ระลึก จัดบริการสาธารณะ เช่น ห้องสุขาสะอาดและเพียงพอ ห้องนั่งพักผ่อน และยังอาจจัดให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนทุกเพศทุกวัยได้อย่างเหมาะสม การจัดสวนและสภาพสิ่งแวดล้อมให้สวยงามร่มรื่น และให้บริการเพื่อการพักผ่อนตามธรรมชาติ เช่นเดียวกับสวนสาธารณะทั่วไปถือว่าเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านอาคารสถานที่ ที่พิพิธภัณฑ์สามารถจัดขึ้นได้

จากการศึกษานี้ ได้กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านอาคารสถานที่ ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้าได้เลือก 7 ประเภท คือ สถานที่จอดรถสะดวกปลอดภัยและเพียงพอ การจัดสวนและบริเวณพักผ่อนที่ร่มรื่นสวยงาม มีเก้าอี้หรือจุดพักผ่อนที่เพียงพอ มีห้องน้ำที่สะอาดเพียงพอ มีบริการตู้น้ำดื่มสาธารณะ มีที่ทิ้งขยะตามจุดต่างๆ เพียงพอ และมีร้านขายของที่ระลึก เครื่องดื่มและของว่าง โดยให้ผู้เข้ามาเยี่ยมชมเลือกสิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องการที่สุด 5 ประเภท

ผลจากการศึกษาพบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านอาคารสถานที่ ที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมส่วนใหญ่ต้องการ 5 อันดับ ได้แก่ การจัดสวนและบริเวณพักผ่อนที่ร่มรื่นสวยงาม มีเก้าอี้หรือจุดพักผ่อนที่เพียงพอ มีห้องน้ำที่สะอาดเพียงพอ สถานที่จอดรถสะดวกปลอดภัยและเพียงพอ และมีบริการตู้น้ำดื่มสาธารณะ ตามลำดับ

2.2.2 สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านกิจกรรม

ศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารทางวิชาการด้านผ้าต่างๆ สะสม

ไว้ในรูปพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งพัฒนาความรู้ ความเข้าใจและซาบซึ้งในความเป็นไทย พิพิธภัณฑ์ผ้าจึงมีบทบาทที่จะสนองการบริการด้านกิจกรรมต่างๆ แก่สังคมและประชาชนทั่วไป รวมถึงนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชม ดังนั้น พิพิธภัณฑ์ผ้ามหาวิทยาลัยนเรศวร จึงต้องมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านกิจกรรมขึ้น อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ของผู้เข้ามาเยี่ยมชม เช่น การจัดนิทรรศการ การบริการนำชม การบรรยาย การเสวนา การสัมมนาในและนอกสถานที่จัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ การบริการห้องสมุดและห้องค้นคว้า เป็นต้น

ในการศึกษานี้ ได้กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านกิจกรรม ทั้งหมด 8 ประเภท ดังนี้ มีห้องประชุมและสัมมนา มีห้องสมุดที่รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผ้าหรือเนื้อหาที่จัดแสดง มีห้องสารสนเทศช่วยการค้นคว้าวิจัย มีเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญบริการนำชมและให้ข้อมูล มีเอกสารและหนังสือ เกี่ยวกับเนื้อหาที่จัดแสดงจำหน่ายมีของที่ระลึกที่เกี่ยวกับเนื้อหาที่จัดแสดงจำหน่าย และมีสินค้าของฝากที่เป็นของท้องถิ่นจำหน่าย โดยให้ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้าเลือกสิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องการมากที่สุด 5 ประเภท

ผลจากการศึกษาพบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านกิจกรรม ที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้าต้องการ 5 อันดับ ได้แก่ มีห้องสมุดที่รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผ้าหรือเนื้อหาที่จัดแสดง มีเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญบริการนำชมและให้ข้อมูลมีเอกสารและหนังสือ เกี่ยวกับเนื้อหาที่จัดแสดงจำหน่ายมีของที่ระลึกที่เกี่ยวกับเนื้อหาที่จัดแสดงจำหน่าย และมีห้องสารสนเทศช่วยการค้นคว้าวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับ วิถี พานิชพันธ์ (2540) ที่ได้แสดงข้อคิดเห็นในการสัมมนาทางวิชาการไว้ว่า พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ควรจะมีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่บริการและให้ข้อมูลทุกอย่างที่ผู้เข้าชมอยากรู้ มีการจำหน่ายของที่ระลึกต่างๆที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับงาน หรือของจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ ตลอดจนจนเอกสาร หนังสือ ข้อมูลภาพหรือเสียง ของจำลอง ของเล่น ของใช้บริการแก่ผู้เข้ามาเยี่ยมชม

รูปที่ 4 ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ชั้น 1 อาคารพิพิธภัณฑ์ผ้า

ที่มา : สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2554,

จาก <http://www.msccs.nu.ac.th/webmsccs/index.php?name=news&file=readnews&id=318>

2.3 ด้านความสะดวกในการเข้าถึง (Accessibility)

ของพิพิธภัณฑน์ผ้า

2.3.1 ปัจจัยที่ทำให้เดินทางไปถึงพิพิธภัณฑน์ได้ง่ายและสะดวก

การสร้างพิพิธภัณฑน์ขึ้นมา ไม่ว่าจะขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ตาม สิ่งแรกที่ต้องคำนึงก่อน คือ ทำเลที่ตั้งจะต้องเลือกให้เหมาะสม สะดวกและง่ายต่อการเข้าถึง ตามที่ ราชน อินทวงศ์ และ อภิชาต สิริขันธ์ (2535, หน้า 30-31) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า พิพิธภัณฑน์ควรง่ายและสะดวกในการเข้าถึง

ในการศึกษานี้ ได้กำหนดปัจจัยที่ทำให้เดินทางไปถึงพิพิธภัณฑน์ได้ง่ายและสะดวกไว้ 5 รายการ คือ มีป้ายทางเข้าชัดเจนและป้ายบอกทางเป็นระยะๆ ประตูทางเข้าเด่น มีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมชัดเจน มีจุดที่ตั้งในแผนที่การท่องเที่ยว มีรถโดยสารประจำทางผ่าน และรถรับจ้างทั่วไปสามารถพาไป โดยให้ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑน์ผ้าเลือกปัจจัยที่ทำให้เดินทางไปถึงพิพิธภัณฑน์ได้ง่ายและสะดวกที่ต้องการมากที่สุด 3 อันดับ

ผลการศึกษา พบว่าปัจจัยที่ทำให้เดินทางไปถึงพิพิธภัณฑน์ได้ง่ายและสะดวก 3 อันดับ คือ ประตูทางเข้าเด่น มีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมชัดเจน มีป้ายทางเข้าชัดเจน และป้ายบอกทางเป็นระยะๆ และมีจุดที่ตั้งในแผนที่การท่องเที่ยว ซึ่งให้เห็นว่า การสร้างประตูทางเข้าให้มีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมชัดเจนเป็นที่สะดุดตา มีการทำป้ายทางเข้าชัดเจนและมีป้ายบอกทางเป็นระยะ พร้อมทั้งมีจุดที่ตั้งในแผนที่การท่องเที่ยว ก็ทำให้การเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑน์ผ้าได้ง่ายและสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับที่ วิถีพานิชพันธ์ (2540) กล่าวว่า พิพิธภัณฑน์ควรมีป้ายโฆษณาในเขตปริมณฑล และเส้นทางคมนาคม เพื่อสร้างความสนใจและชักนำนักท่องเที่ยวไปสู่สถานที่ตั้งของพิพิธภัณฑน์

2.3.2 สื่อที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมจะได้รับรับข่าวสารจากพิพิธภัณฑน์ผ้าได้ดีที่สุด

ความสะดวกในการเข้าถึงพิพิธภัณฑน์ของนักท่องเที่ยวที่พิพิธภัณฑน์ผ้าต้องคำนึงถึงอีกประการก็คือ การใช้สื่อ ซึ่งการใช้สื่อเป็นการนำข้อมูลข่าวสารของพิพิธภัณฑน์ไปสู่นักท่องเที่ยวและยังเป็นการชักจูงและสร้างความสนใจให้นักท่องเที่ยวอีกด้วย ดังนั้น พิพิธภัณฑน์ควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของพิพิธภัณฑน์เผยแพร่สื่อมวลชนแขนงต่างๆ จะเป็นการประสานความสัมพันธ์ระหว่างพิพิธภัณฑน์กับประชาชน และพิพิธภัณฑน์ควรจัดให้มีแผนกประชาสัมพันธ์ (Public Relation) ที่คอยทำหน้าที่วางแผนการกระจาย

ข่าวสาร ทั้งยังให้ช่วยเหลือให้นักท่องเที่ยวที่สอบถามไม่ว่าจะโดยการติดต่อทางโทรศัพท์ จดหมาย โทรสาร หรือทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ จะทำให้เกิดความเป็นกันเองใกล้ชิด และรู้สึกว่พิพิธภัณฑน์นั้นเป็นของประชาชนที่จะมาใช้บริการได้ทุกโอกาส

จากการศึกษาพบว่า สื่อที่นักท่องเที่ยวจะได้รับข่าวสารจากพิพิธภัณฑน์ได้ดีที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต หนังสือนำเที่ยว และป้ายโฆษณาระหว่างเส้นทางการท่องเที่ยว

ผลจากการศึกษานี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของวิถีพานิชพันธ์ (2540) กล่าวว่า พิพิธภัณฑน์ควรมีระบบข้อมูลในสารระบบ สมุดโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต เอกสารและสิ่งพิมพ์ การท่องเที่ยวที่จะกระจายไปทั่วโลก ดังนั้นจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่พิพิธภัณฑน์ควรให้ความสำคัญ โดยมีข้อมูลที่หลากหลายภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษและตรงกับปัจจัยที่ทำให้เดินทางไปถึงพิพิธภัณฑน์ได้ง่ายและสะดวก คือ การมีป้ายโฆษณาระหว่างเส้นทางการท่องเที่ยวเป็นระยะๆ เพื่อเป็นการชักจูงให้ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑน์ผ้ามากขึ้น

รูปที่ 5 มุมอ่านหนังสือ ชั้น 2

ที่มา : สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2554,

จาก <http://www.msccs.nu.ac.th/webmsccs/index.php?name=news&file=readnews&id=318>

2.3.3 ช่วงวันที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพอใจจะเข้ามาเยี่ยมชม พิพิธภัณฑ์ผ้ามากที่สุด

ในการศึกษานี้ ได้กำหนดวันที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพอใจ จะเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ผ้าอยู่ 4 ช่วง คือ วันปกติจันทร์-ศุกร์ วันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ วันหยุดนักขัตฤกษ์ และทุกวัน

จากการศึกษาพบว่า ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า ส่วนใหญ่พอใจที่จะเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ผ้าในวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์

2.3.4 ช่วงเวลาผู้เข้ามาเยี่ยมชมพอใจจะเข้ามาเยี่ยมชม พิพิธภัณฑ์ผ้ามากที่สุด

ในการศึกษานี้ ได้กำหนด เวลาที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพอใจ จะเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ผ้าอยู่ 4 ช่วง คือ เวลา 08.00-12.00 น. เวลา 12.00- 3.00 น. เวลา 13.00-17.00 น. และเวลาอื่นๆ จากการศึกษพบว่า ผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้าส่วนใหญ่ พอใจที่จะเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ผ้าในช่วงเวลา 08.00- 12.00 น.

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ได้แสดงถึงความคาดหวังของผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ผ้า ให้เห็นอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยเห็นว่าข้อค้นพบดังกล่าวเป็นการให้ ข้อมูลพื้นฐานไปพัฒนาปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ผ้าให้สอดคล้อง กับความต้องการของผู้เข้ามาเยี่ยมชม เพราะถ้าพิพิธภัณฑ์ ผ้าขาดผู้สนใจเข้าชม พิพิธภัณฑ์ผ้านั้นก็ไม่สามารถดำเนินงาน ต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเป็นเพียงพิพิธภัณฑ์ที่หยุดนิ่ง หรือที่มีผู้วิจารณ์ว่า เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ตายแล้ว ส่วนการสร้าง จิตสำนึกให้คนในมหาวิทยาลัยนเรศวรร่วมรู้สึกที่จะอนุรักษ์ หวงแหนวัฒนธรรมทางด้านภาษาและการแต่งกาย ก็จะช่วย ส่งเสริมให้เกิดพิพิธภัณฑ์ผ้าที่มีชีวิตชีวมากยิ่งขึ้นได้

ในส่วนของการจัดกิจกรรม ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมรูปแบบใด ควรที่จะมีการจัดอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีการ ประชาสัมพันธ์ที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย และควรจะลงในปฏิทิน การท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลกหรือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (Year Plan) ซึ่งจะเป็นการกระจายข่าวสารได้ เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

- ชำนาญ ภูมิลี. (2542). การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เพื่อการศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.อ.บ., สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. กรุงเทพฯ.
- ณดล เจนวนิจฉัย. (2544). โครงการออกแบบสถาปัตยกรรมภายในพิพิธภัณฑ์เมืองเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ สด.ม., สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. กรุงเทพฯ.
- นิคม มุสิกคามะ และคณะ. (2521). วิชาการพิพิธภัณฑ์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ปทุม ชุ่มเพ็งพันธ์. (2530). พิพิธภัณฑ์วิทยา. กรุงเทพฯ: พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร.
- พิเชษฐ์ จันทร์รังษีฉัย. (2548). แนวความคิดในการออกแบบพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือตอนบน. วิทยานิพนธ์ ค.อ.ม., สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2532). ปทานุกรมสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์การพิมพ์.
- ราชน อินทวงศ์ และอภิชาติ สิงห์สุริยะกุล. (2535). โครงการพิพิธภัณฑ์ผ้าโบราณล้านนา. ภาคนิพนธ์ ปวส., สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ.
- ศิรินทรา ปัทมคม. (2544). ความคิดเห็นของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ภัณฑารักษ์ ผู้บริหารโรงเรียนและครู ศิลปินเกี่ยวกับการใช้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ คบ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- ศรีสุรางค์ ทีนะกุล และคณะ. (2542). การคิดและการตัดสินใจ. โครงการพัฒนาสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เจริญชีพเอนดูเคชั่น.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ, จำรัส ดวงสุวรรณ, และฐิติพงศ์ ธรรมานุสรณ์. (2522). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: ชัยศิริการพิมพ์.
- สิรินยา จุฑาเทียบ. (2546). การนำเสนอระบบจัดการพิพิธภัณฑ์ของดีเมืองกาฬสินธุ์เพื่อการศึกษาของชุมชน. วิทยานิพนธ์ ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- สุนทร โคมิน. (2531). เจตคติกับพฤติกรรมของมนุษย์. จิตวิทยาทั่วไป. สาขาคุณธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุวรรณ ทศกร. (2546). แนวโน้มการพัฒนาเทคนิคการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์สถานในทศวรรษ. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2548). พิพิธภัณฑ์. ที่มา <http://www.komchadluek.net>.
- หัตถ์ วิทยาพันธ์. (2540). การนำเสนอรูปแบบพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ค.อ.บ., สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. กรุงเทพฯ.
- วิถี พานิชพันธ์ (ผู้บรรยาย). (2540). พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือตอนบน. ในเอกสารรายงานการสัมมนาเรื่อง พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือตอนบน. มูลนิธิประไพ วิริยะพันธ์.
- สรรเสริญ สันติวงศ์. (2543). พิพิธภัณฑ์ในฐานะของศิลปะในการนำเสนอ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ.
- อภิญา บัวสว่าง. (2544). เอกสารประกอบการสัมมนาพิพิธภัณฑ์ไทยในศตวรรษใหม่. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สถาบันวิจัยภาษา และวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล. (อัดสำเนา).
- อานนท์ ลิมสุวรรณ. (2548). แนวความคิดในการออกแบบงานสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ (ไทย ร.9) สำหรับอาคารสาธารณะประเภทพิพิธภัณฑ์ ในภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ คอ.ม., สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. กรุงเทพฯ.
- อารีย์ อัครวานุภาพ. (2531). การนำเสนอรูปแบบพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- อังคณา วสุรวงศ์. (2533). ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ในภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.

